

Γενικές οδηγίες για το Μάθημα των Θρησκευτικών (Prof. DDr. Martin Rothgangel, Καθηγητής Θρησκευτικής Παιδαγωγικής και Κοσμήτορας της Προτεσταντικής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Βιέννης)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=153519>]

Μέχρι τη δεκαετία του 1960 άλλες θρησκείες πολύ σπάνια υπεισέρχονταν στα περιεχόμενα του Μαθήματος των Θρησκευτικών, το οποίο τότε έφερε την ονομασία «Προτεσταντική Διδασκαλία» (Evangelische Unterweisung) και αργότερα «Ερμηνευτικό Μάθημα των Θρησκευτικών» (Hermeneutischer Religionsunterricht)· αυτό που κυριαρχούσε τότε, ήταν η αποκλειστική αναφορά στον Χριστιανισμό. Με την εισαγωγή ενός νέου μοντέλου μαθήματος, του λεγόμενου «Μαθήματος των Θρησκευτικών προσανατολισμένου στα προβλήματα των μαθητών» (Problemorientierter Religionsunterricht) μόλις και άρχισε κάπως δειλά-δειλά να αποτελούν αντικείμενο διδασκαλίας οι «μη χριστιανικές» θρησκείες και,

γενικότερα, η πραγμάτευση θρησκευτικών φαινομένων.[9] Λαμβάνοντας υπόψη τις πρόσφατες κοινωνικές εξελίξεις, οι οποίες περιγράφονται με έννοιες όπως «πλουραλισμός και ιδιωτικοποίηση του θρησκευτικού φαινομένου», «επιστροφή της θρησκείας», «αθέατη θρησκεία», «μετασχηματισμός της θρησκείας» κτλ., θα παρουσιάσω στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας δύο παραδείγματα: πρώτον, τον τρόπο με τον οποίον αντιμετώπισαν την πρόκληση αυτή οι συντάκτες των εκπαιδευτικών οδηγιών για το Προτεσταντικό Μάθημα των Θρησκευτικών, και δεύτερον, ορισμένες θέσεις σχετικά με την εκπαίδευση των διδασκόντων θεολόγων.

Θα μπορούσαμε να περιγράψουμε υποδειγματικά το τι ισχύει για το Ομολογιακό Μάθημα των Θρησκευτικών, κάνοντας αναφορά στις Γενικές Οδηγίες (Rahmenrichtlinien) που εξέδωσε το ομοσπονδιακό κρατίδιο Niedersachsen για το Προτεσταντικό Μάθημα των Θρησκευτικών που διδάσκεται στο Γυμνάσιο. Στις εν λόγω Γενικές Οδηγίες οι αρχές της ομολογιακότητας και της διαλογικής συνεργασίας προσδιορίζονται ως εξής:

«Η αρχή του ομολογιακού χαρακτήρα του Μαθήματος των Θρησκευτικών (das Prinzip der konfessionellen Bestimmtheit des Religionsunterrichts) προάγει τη γνωριμία με την οικεία περιρρέουσα ατμόσφαιρα και ταυτόχρονα αποσκοπεί στην οικοδόμηση της ταυτότητας του μαθητή [...] Η αρχή της διαλογικής συνεργασίας (das Prinzip der dialogischen Kooperation) προάγει τη δυνατότητα συνεννόησης μεταξύ των διαφορετικών (αλληλοκατανόηση), δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε όλα

εκείνα τα στοιχεία που είναι κοινά, χωρίς να παραβλέπει όλα εκείνα που διαφοροποιούν τους ανθρώπους. [...] Μόνο εφόσον οι δύο αυτές αρχές της ταυτότητας και της αλληλοκατανόησης διατηρούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, συμπληρώνοντας ταυτόχρονα η μία την άλλη, έχει νόημα και λόγο ύπαρξης ένα Ομολογιακό Μάθημα των Θρησκευτικών που προσφέρεται στους μαθητές ξεχωριστά δηλ. ανάλογα με τη θρησκευτική κοινότητα στην οποία ανήκουν».[10] Με το ίδιο σκεπτικό παραθέτω και το ακόλουθο απόσπασμα από το σχετικό υπόμνημα της Ευαγγελικής Εκκλησίας της Γερμανίας (Evangelische Kirche Deutschlands): «Η σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ ομολογιακής ταυτότητας και οικουμενικής αλληλοκατανόησης αποσαφηνίζει εκείνο το οποίο λόγω του κοσμοθεωρητικού-θρησκευτικού πλουραλισμού της εποχής μας τίθεται ενώπιόν μας ως το κατεξοχήν εκπαιδευτικό έργο αγωγής και αλληλοκατανόησης στο σχολείο και την κοινωνία: Να ενισχύσουμε όλα τα κοινά στοιχεία εν μέσω των διαφορών, οδεύοντας δηλ. σε μία πορεία που διέρχεται μέσα από τις διαφορές και όχι αγνοώντας τις».[11]

Για ένα τέτοιου είδους Μάθημα των Θρησκευτικών η συμβολή της Θρησκευσιολογίας κρίνεται ιδιαιτέρως σημαντική από το γεγονός, ότι μία από τις τέσσερις θεματικές ενότητες φέρει τον τίτλο «Διάλογος με τις θρησκείες και τις κοσμοθεωρίες». [12] Μέσα στο πλαίσιο αυτής της θεματικής ενότητας εξετάζονται ως θεμελιώδη περιεχόμενα το Ισλάμ στην 7η και 8η τάξη (Σημ. τ. Μετ.: αντιστοιχούν στην Α' και Β' Γυμνασίου του ελληνικού σχολείου), ενώ ο Ινδουϊσμός και ο Βουδισμός στην 9η και 10η τάξη (αντιστοιχούν στην Γ' Γυμνασίου και στην Α' Λυκείου του ελληνικού σχολείου).

Ακόμη, πέρα από τις Οδηγίες για το Ομολογιακό Μάθημα των Θρησκευτικών, η Θρησκευσιολογία κατέχει μία σημαίνουσα θέση, καθώς οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται διδακτικές ικανότητες που να σχετίζονται με τα θεολογικά περιεχόμενα και επιπλέον με τη θρησκευσιολογική ύλη, προκειμένου να οργανώσουν τη διδασκαλία ενός τέτοιου μαθήματος. Συνειδητοποιώντας την αναγκαιότητα αυτή, εντοπίζονται στις θέσεις, που ψήφισε το 2007 η Συνέλευση των Προτεσταντικών Θεολογικών Σχολών, που οι ακόλουθες διαστάσεις ως προς το περιεχόμενο των διδακτικών-θρησκευσιολογικών ικανοτήτων που πρέπει να έχουν οι θεολόγοι εκπαιδευτικοί: «Με βάση τις προϋποθέσεις της Διδακτικής των Θρησκευτικών ικανότητα για κριτική προσέγγιση και διάλογο με άλλες ομολογίες, θρησκείες και τρόπους ζωής και σκέψης που ενέχουν έναν κοσμοθεωρητικό χαρακτήρα [...] Ικανότητα για ερμηνεία και αποκωδικοποίηση των θρησκευτικών διαστάσεων του σύγχρονου πολιτισμού μέσα στο επίπεδο της διδακτικής πράξης [...] Ικανότητα διομολογιακού και διαθρησκευτικού διαλόγου και συνεργασίας».[13]

Συνέπεια όλων των παραπάνω, δεν αποτελεί έκπληξη το ότι η Θρησκειολογία επιλέγεται ολοένα και πιο συχνά ως μάθημα εξέτασης κατά τη διάρκεια των εξετάσεων που διενεργούνται στην καθηγητική κατεύθυνση σπουδών της Προτεσταντικής Θεολογίας (Lehramtstudium Evangelische Religion). Προς το παρόν έχει γίνει ιδιαίτερα αισθητό το γεγονός, ότι κατά τη Συνέλευση των Προτεσταντικών Θεολογικών Σχολών στο Βερολίνο το 2007 η Θρησκειολογία χαρακτηρίστηκε ως ο 6ος θεολογικός κλάδος – ωστόσο σε συνάρτηση με τον κλάδο της Διαπολιτισμικής Θεολογίας/Ιεραποστολικής.

Κλείνοντας, ας συγκρατήσουμε ότι τα προαναφερθέντα «περιγραφικά συμπεράσματα» από τις Γενικές Οδηγίες, όπως επίσης και οι θέσεις που αναπτύχθηκαν (Σημ. τ. Μετ.: και τις οποίες ψήφισε το 2007 η Συνέλευση των Προτεσταντικών Θεολογικών Σχολών), καταδεικνύουν τη σημασία της Θρησκειολογίας για το Ομολογιακό Μάθημα των Θρησκευτικών, και μάλιστα προβάλλοντάς την ως κάτι το θεμελιώδες και ουσιαστικό. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να αναλογιστούμε και έναν περιορισμό: Στις παραπάνω Γενικές Οδηγίες και θέσεις εμπεριέχονται και ορισμένες κανονιστικές διατυπώσεις, οι οποίες αντιμετωπίζουν τη Θρησκειολογία μ' έναν τρόπο ιδιαίτερα αμφισβητήσιμο, τόσο από πλευράς θρησκευοπαιδαγωγικής όσο και από πλευράς καθαρά θρησκειολογικής. Μέσα από μία θρησκευοπαιδαγωγική προοπτική, η Θεολογία είναι η επιστήμη εκείνη που αποτελεί σημείο αναφοράς για τη Θρησκευτική Παιδαγωγική και διαμορφώνει κανονιστικές θέσεις, δηλ. προσεγγίσεις που κινούνται στο επίπεδο της δεοντολογίας. Παράλληλα, στον χώρο της Θρησκειολογίας τίθεται υπό αμφισβήτηση το αν μπορεί κάποιος να εξετάζει τα πράγματα απλώς και μόνο περιγραφικά (deskriptiv) ή αν θα πρέπει επιπροσθέτως να χρησιμοποιήσει ορισμένα κριτήρια αξιολόγησης των πραγμάτων. Θα ασχοληθώ με το ζήτημα αυτό ευθύς αμέσως.

(συνεχίζεται)

[9] Μία διαφοροποιημένη παρουσίαση της «εξέλιξης του θέματος “θρησκείες” στη Γερμανία με βάση τα θεωρητικά μοντέλα και τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε» μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1990 απαντάται στον J. Lähnemann, *Evangelische Religionspädagogik in interreligiöser Perspektive*, Göttingen 1998, σσ. 123-142, εδώ: σελ. 123; μία σύντομη, εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος σύνοψη σχετικά με την τρέχουσα συζήτηση προσφέρει ο F. Schweitzer, *Religionspädagogik. Lehrbuch Praktische Theologie Bd. 1*, Gütersloh 2006, σσ. 167-171.

[10] *Rahmenrichtlinien für das Gymnasium. Schuljahrgänge 7-10. Evangelischer Religionsunterricht*. Hg. vom Niedersächsischen Kultusministerium (2003), σελ. 7.

[11] Identität und Verständigung. Standort und Perspektiven des Religionsunterrichts in der Pluralität. Eine Denkschrift der EKD. Im Auftr. des Rates der EKD hg. vom Kirchenamt der EKD, Gütersloh 41997, σελ. 65.

[12] Rahmenrichtlinien, 15

[13] „Theologisch-religionspädagogische Kompetenz. Professionelle Kompetenzen und Standards für die Religionslehrerausbildung. Beschluss der Gemischten Kommission (Ev. Landeskirchen / Fakultäten) zur Reform des Theologiestudiums (EKD 2008 - anstehender Abschluss des Genehmigungsverfahrens).